A. ASESIAD O'R EFFAITH AR HAWLIAU PLANT

1. Amcanion polisi

Amlinelliad o'r cynnig

Mae CCUHP yn cydnabod bod gan blant yr hawl i'r safon uchaf bosibl o iechyd ac i gyfleusterau ar gyfer trin salwch ac adsefydlu iechyd. Mae CCUHP hefyd yn cydnabod bod gan blant yr hawl i fwynhau'r safon uchaf bosibl o iechyd corfforol a meddyliol. Mae'r cynnig hwn yn cefnogi'r hawliau hynny fel y nodir yn yr Asesiad Effaith Integredig a gyhoeddwyd hefyd ochr yn ochr â'r ymgynghoriad hwn.

Rydym yn bwriadu ymgynghori ar y cynigion a nodir o fewn rheoliadau drafft ar gyfer Rheoliadau Bwyd (Hyrwyddo a Lleoli) (Cymru) 2024. Nod y rheoliadau hyn yw cyfyngu ar hyrwyddo cynhyrchion penodedig sy'n uchel mewn braster, halen a siwgr yn ôl cyfaint (e.e. cynigion amleitem) a lleoli'r eitemau hynny (e.e. ar ben draw eil). Bydd y cyfyngiadau yn berthnasol i gategorïau bwyd sy'n peri'r pryder mwyaf o ran gordewdra ymhlith plant. Mae'r rheoliadau hefyd yn cynnwys cyfyngiadau ar ail-lenwi diodydd penodol wedi'u melysu â siwgr am ddim yn y sector y tu allan i'r cartref.

1. Casglu tystiolaeth ac ymgysylltu â phlant a phobl ifanc

Mae'r strategaeth ddeng mlynedd Pwysau iach: Cymru Iach yn nodi ein huchelgeisiau i fynd i'r afael â gordewdra ar draws Cymru ac yn tynnu sylw at y dull aml-elfen y bydd ei angen i gefnogi newid sylweddol a chael effaith gadarnhaol ar iechyd y genedl. Mae data'n dangos nad yw plant ac oedolion yng Nghymru yn bwyta deiet cytbwys. Rydym yn bwyta gormod o siwgr, braster dirlawn a halen a gormod o galorïau, ond dim digon o ffeibr, ffrwythau a llysiau. Er enghraifft, mae plant rhwng 11 a 18 oed yn bwyta hyd at dair gwaith yr uchafswm o siwgr[1] a argymhellir.

Mae gordewdra yn aml yn parhau mewn plant nes byddant yn oedolion[2], gyda phlant a phobl ifanc gordew tua phum gwaith yn fwy tebygol o fod yn ordew pan fyddant yn oedolion na'r rhai nad oeddent yn ordew. Mae dros 60% o'r boblogaeth oedolion yn ordrwm neu'n ordew ac mae hyn yn cael effaith uniongyrchol ar ystod o glefydau cronig ac ar y blynyddoedd y bydd unigolion yn byw gydag anabledd. Mae gordewdra yn un o brif achosion marwolaeth a chlefydau cronig y gellir eu hatal. I lawer o blant neu oedolion gyda gordewdra, mae'r profiad o stigma a rhagfarn

[1] Llywodraeth Cymru. (2019). Arolwg Deiet a Maeth Cenedlaethol: canlyniadau Blynyddoedd 5 i 9 Rhaglen Dreigl Cymru (2012/2013 – 2016/2017) a thuedd amser a dadansoddiad incwm (Blynyddoedd 1 i 9; 2008/09 – 2016/17)

[2] Simmonds, M et al. (2016). Predicting adult obesity from childhood obesity: a systematic review and meta-analysis. Ar gael yn: https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/26696565/#:~:text=Obese%20children%20and%20adolescents%20were%20around%20five%20times,around%2070%25%20will%20be%20obese%20over%20age%2030.

pwysau yn cyfrannu'n sylweddol at straen, gorbryder ac iselder a gall leihau hunanhyder, hunan-barch a hunan-werth.

Mae Rhaglen Mesur Plant 2022-23[3] yn dangos:

- Ar lefel Cymru gyfan, 0.9% oedd cyfran y plant gyda thanbwysau, sydd ychydig yn uwch na'r 0.7% a adroddwyd cyn y pandemig yn 2018/19.
- Cyfran y plant â phwysau iach oedd 74.3%. Roedd hyn yn sylweddol uwch na chyn y pandemig gyda chyfran o 72.4% wedi'i adrodd yn 2018/19.
- Cyfran y plant gyda gorbwysau a gyda gordewdra oedd 13.4% a 11.4% yn y drefn honno. Roedd y rhain yn ystadegol sylweddol is na'r cyfrannau gyda gorbwysau (14.4%) a gyda gordewdra (12.6%) a adroddwyd yn 2018/19. Dangosir y duedd yng nghyfran y plant â gordewdra dros amser yn y Ffigur isod. Er bod y gyfran ar draws Cymru yn is na chyn y pandemig, dylid bod yn ofalus wrth ddehongli'r canlyniad hwn o ystyried y data coll yn ystod y pandemig a’r ffaith mai dim ond un pwynt data a fu ar ôl y pandemig. Mae hyn yn golygu na allwn fod yn hyderus eto bod hyn yn duedd.

Canran y plant 4 i 5 oed gyda ordew, Rhaglen Mesur Plant, Cymru, 2013/14 - 2022/23*

Cynhyrchwyd gan Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddefnyddio data’r RhMP (IGDC)

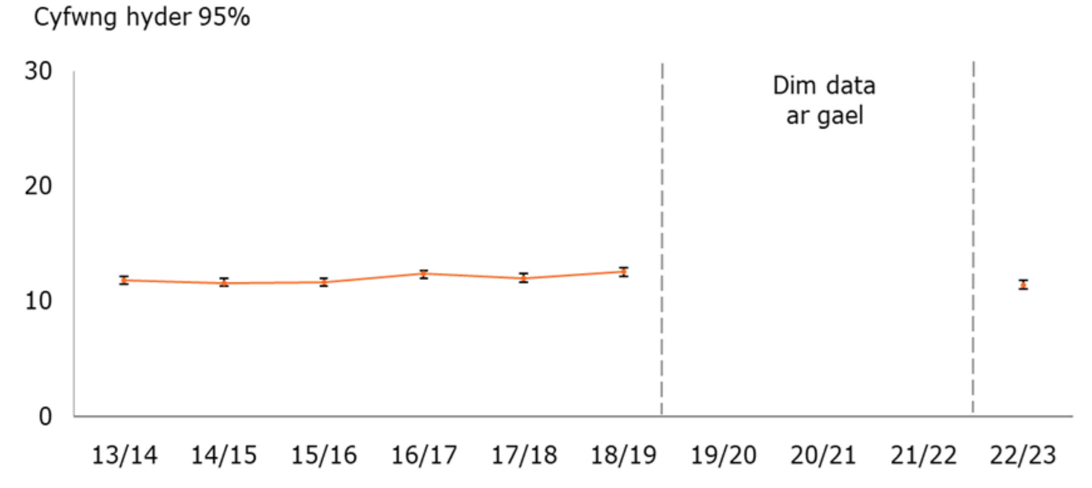

*Effeithiwyd yn ddifrifol ar adrodd am y Rhaglen Mesur Plant oherwydd y pandemig COVID-19. Nid oes data ar gael ar gyfer pob cyfnod.

- Roedd cyfran y plant â gordewdra yng Nghymru yn uwch na'r gyfran a adroddwyd ar gyfer Lloegr a'r Alban.
- Roedd plant sy'n byw yn y ‘pumed amddifadedd’ lleiaf difreintiedig yn ôl cod post preswyl yn llai tebygol yn ystadegol o fod â gordewdra o'i gymharu â phob pumed amddifadedd arall.

[3] RhMP 2022-23 - Iechyd Cyhoeddus Cymru (gig.cymru)

Tabl 1: Crynodeb o Ddata Amddifadedd Lefel Cymru, Plant 4-5 oed, Rhaglen Mesur Plant 2022/23

Pumed amddifadedd	*Cyfranogiad*	*Cyfran Pwysau Iach, CH 95%*		*Cyfran Dros Bwysau, CH 95%*		*Cyfran Gordew, CH 95%*	
Pumed â'r amddifadedd lleiaf	92.3%	79.4%	(78.3-80.5)	11.8%	(11.0-12.7)	7.8%	(7.1-8.6)
Ail bumed â'r amddifadedd lleiaf	92.1%	75.6%	(74.4-76.7)	12.9%	(12.0-13.8)	10.6%	(9.8-11.4)
Pumed canol	91.8%	73.8%	(72.7-74.9)	13.6%	(12.7-14.5)	11.6%	(10.8-12.5)
Ail bumed â'r amddifadedd mwyaf	91.0%	72.6%	(71.4-73.7)	14.0%	(13.1-14.9)	12.7%	(11.9-13.6)
Pumed â'r amddifadedd mwyaf	90.6%	71.2%	(70.2-72.2)	14.2%	(13.4-15.0)	13.6%	(12.8-14.4)

Ffigur 2:

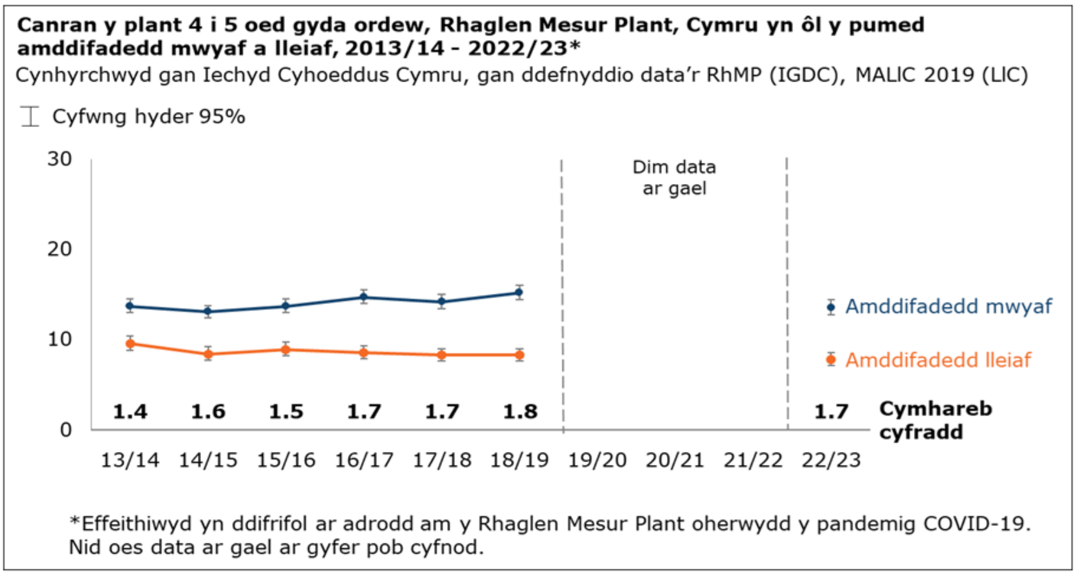

Cynnig ac Effeithiau

Y bwriad yw y bydd y drafft arfaethedig o'r Rheoliadau Bwyd (Hyrwyddo a Lleoli) (Cymru) 2024 o fudd i iechyd pob plentyn. Nid yw camau gwirfoddol gan y diwydiant i gefnogi'r cyhoedd i wneud dewisiadau iachach (ail-lunio, labelu maeth ac ati) wedi'i gyflawni'n gyson nac wedi cael yr effaith a ddymunir ar newid deietegol. Bydd y cynnig hwn yn sicrhau chwarae teg drwy gyfyngu ar hyrwyddo bwyd nad yw'n iach a chymell ail-lunio iach yn y tymor hwy.

Mae gwaith marchnata a hyrwyddo mewn siopau yn helaeth, yn ddwfn ac yn effeithiol o ran dylanwadu ar ddewisiadau bwyd a'r hyn a brynir. Mae hyrwyddiadau prisio yn apelio at bobl o bob grŵp demograffig ac yn aml yn arwain pobl i brynu mwy o'r categori a hyrwyddir na'r disgwyl. Fodd bynnag, mae plant yn unigryw agored[4] i'r technegau a ddefnyddir i hyrwyddo gwerthiant. Bwriad y cynnig yw atal plant rhag gorfwyta bwydydd sy'n uchel mewn braster, halen neu siwgr a gwella'r amgylchedd bwyd ehangach trwy ei gwneud yn haws i ddefnyddwyr wneud dewisiadau iach.

Mae'r Rhaglen Mesur Plant yn dangos bwlch anghydraddoldeb sylweddol sy'n gysylltiedig ag iechyd, gyda'r cyfraddau gordewdra mwyaf yn bresennol mewn cymunedau lle mae lefelau amddifadedd uwch.

Canran y plant gyda dros bwysau neu'n ordew, y gwahaniaeth rhwng ardaloedd mwyaf difreintiedig a lleiaf difreintiedig Cymru a byrddau iechyd, pob plentyn, 2022/23

Cynhyrchwyd gan Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddefnyddio data'r RhMP (IGDC), MALlC 2019 (LlC)

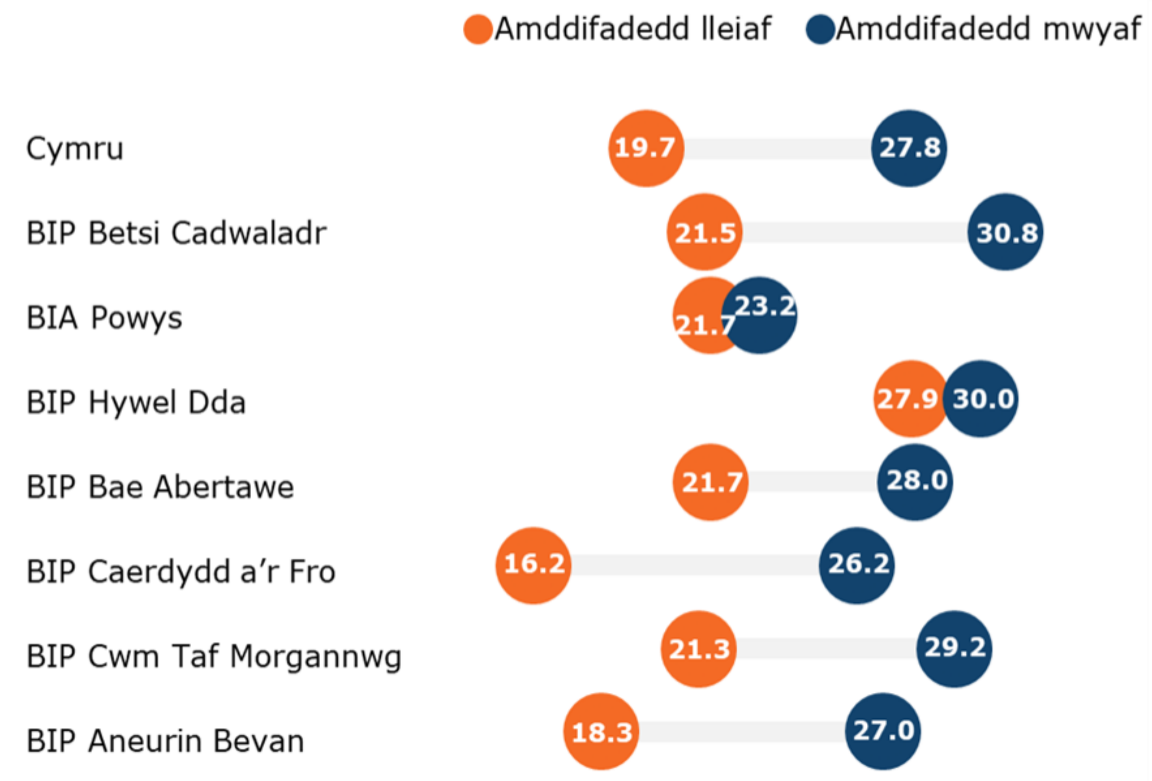

[4] Carter, Owen B J et al. (2011) Children's understanding of the selling versus persuasive intent of junk food advertising: implications for regulation. Ar gael yn: https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21349621/

Er ei bod yn ymddangos bod hyrwyddiadau yn arbed arian i ddefnyddwyr, mae data'n dangos y gallant mewn gwirionedd gynyddu gwariant[5] defnyddwyr oddeutu 20%. Mae'r cynhyrchion hyn yn annog pobl i brynu mwy nag yr oeddent yn bwriadu ei brynu yn y lle cyntaf. Mae ymchwil hefyd yn dangos bod hyd at 83% o'r pryniannau a wneir pan fo hyrwyddiad prisio yn bryniannau ysgogol, gyda dim ond 17% wedi'u cynllunio. Pobl ar incwm is neu bobl sydd â phlant sydd fwyaf tebygol o brynu bwyd a diod sy'n uchel mewn braster, siwgr neu halen (HFSS) pan fo cynnig arbennig. Er enghraifft, mae tua hanner y siocled a brynir ar gynnig arbennig. Er mai dyna yw eu bwriad, nid yw defnyddwyr fel arfer yn pentyrru bwyd[6], ac mae pryniannau ychwanegol yn gyffredinol yn arwain at fwyta mwy, a bwyta mwy o galorïau. Nod y polisi felly yw cael effaith gadarnhaol ar blant o gefndiroedd economaidd-gymdeithasol is.

Ymgysylltu

Mae'r strategaeth Pwysau iach: Cymru Iach yn cael ei goruchwylio gan Fwrdd Gweithredu Cenedlaethol. Mae'r Bwrdd yn cynnwys cynrychiolaeth o'r Senedd Ieuenctid a'r Comisiynydd Plant. Mae effaith gordewdra ar blant a phobl ifanc wedi cael ei hystyried drwy gydol datblygiad y strategaeth a'r cynnig a nodir yn yr ymgynghoriad hwn. Yn ystod ein hymgynghoriad cychwynnol ar yr Amgylchedd Bwyd Iach yn 2022, gwnaethom ymgynghori'n uniongyrchol ag ystod o blant a phobl ifanc a chynnal amrywiaeth o grwpiau ffocws penodol i gasglu safbwyntiau. Fe wnaethom hefyd benodi pum Llysgennad (gan gynnwys Llysgennad Plant ac Ieuenctid) fel rhan o'r strategaeth Pwysau Iach: Cymru Iach sy'n ymgysylltu'n uniongyrchol â phlant a theuluoedd.

2. Dadansoddi'r dystiolaeth ac asesu'r effaith

Erthyglau CCUHP neu Brotocol Dewisol		Yn gwella (X)	Yn herio (X)	Esboniad
• Erthygl 2 - Mae'r Confensiwn yn berthnasol i bawb beth bynnag fo'u hil, crefydd, galluoedd, beth bynnag maen		X		Nod y rheoliadau hyn yw sicrhau bod gan bob plentyn yr hawl gorau posibl i gael gafael ar fwyd iach a maethlon a fydd yn helpu i gefnogi twf iach beth bynnag fo'i hil, crefydd, gallu a beth bynnag maen nhw'n ei feddwl neu'n ei ddweud ac o ba fath bynnag deulu maen nhw'n dod, ond mae gwneud dewis iach

[5] NHS Health Scotland (2017). Rapid evidence review: The impact of promotions on high fat, sugar and salt (HFSS) food and drink on consumer purchasing and consumption behaviour and the effectiveness of retail environment interventions

[6] Public Health England. (2015). Sugar reduction: from evidence into action

nhw'n ei feddwl neu'n ei ddweud ac o ba fath bynnag o deulu maen nhw'n dod. • Erthygl 3 - dylai pob sefydliad sy'n ymwneud â phlant weithio tuag at yr hyn sydd orau i bob plentyn. • Erthygl 24 - mae gan blant yr hawl i ofal iechyd o ansawdd da a hawl i ddŵr glân, bwyd maethlon ac amgylchedd glân fel y byddant yn cadw'n iach. • Erthygl 27 - Mae gan blant hawl i safon byw sy'n ddigon da i ddiwallu eu hanghenion corfforol a meddyliol.		X X X		yn golygu bod manwerthu yn gosod y dewis hawdd. Mae'n cefnogi Erthyglau 3, 24 a 27 yn benodol. Rydym yn gwybod y bydd gordewdra yn aros gyda llawer o blant drwy gydol eu bywyd ac y bydd meithrin arferion iach yn ifanc yn helpu i liniaru ystod o ffactorau risg. Mae cynnydd hefyd mewn salwch cronig ymhlith plant, fel diabetes math II, sy'n cael eu priodoli i ymddygiadau dietegol. Bwriad newid yr amgylchedd bwyd yw cynyddu'r ystod o ddewis ac argaeledd cynhyrchion iachach i blant a phobl ifanc. Rydym am i blant gael yr hawl i gael gafael ar fwydydd iachach a lleihau rhwystrau i lawer o deuluoedd er mwyn helpu i alluogi dewisiadau sy'n hyrwyddo gwell iechyd. Bydd hyn yn cefnogi newidiadau cadarnhaol ochr yn ochr ag ystod o fesurau eraill a nodir yn y strategaeth Pwysau Iach: Cymru Iach a'r cynllun cyflawni ategol.

3. Cyngor a phenderfyniad gweinidogol

Mae dadansoddiad o'r effeithiau hyn i blant a phobl ifanc yn cefnogi'n gryf y cynigion a nodir yn yr Offeryn Statudol ar gyfer Rheoliadau Bwyd (Hyrwyddo a Lleoli) (Cymru) 2024. Bydd swyddogion yn sicrhau bod y buddion hyn yn cael eu nodi'n glir o fewn yr holl gyngor gweinidogol sy'n ymwneud â'r rheoliadau arfaethedig.

4. Cyhoeddi'r Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant

Bydd yr asesiad hwn yn cael ei gyhoeddi ochr yn ochr â'r ymgynghoriad ar y rheoliadau drafft ar gyfer Rheoliadau Bwyd (Hyrwyddo a Lleoli) (Cymru) 2024.

5. Cyfathrebu gyda Plant a Phobl Ifanc

Gofynnwyd am safbwyntiau plant a phobl ifanc drwy ymgynghoriad cychwynnol Llywodraeth Cymru ar yr Amgylchedd Bwyd Iach yn 2022, a oedd yn cynnwys cyfyngiadau ar hyrwyddo a lleoli o dan y thema ‘Basgedi Siopa Iachach’ a chyfyngiadau ar ddiodydd meddal llawn siwgr o dan thema ‘Bwyta'n Iachach y tu allan i'n Cartrefi’.

Gan fod yr ymgynghoriad hwn wedi'i anelu'n bennaf at fusnesau a chyrff gorfodi yr effeithir arnynt, ni fyddwn yn cyhoeddi fersiwn plant a phobl ifanc o'r ymgynghoriad. Fodd bynnag, yn dilyn canlyniad yr ymgynghoriad sydd ar ddod ar y rheoliadau drafft, byddwn yn cyhoeddi adnodd sy'n addas i blant i roi gwybod i blant a phobl ifanc am y newidiadau sy'n cael eu datblygu.

6. Monitro ac adolygu

Bydd canfyddiadau'r ymgynghoriad yn cael eu defnyddio i adolygu'r Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant. Bydd swyddogion yn cyflwyno’r canfyddiadau i Weinidogion gan amlinellu'r camau nesaf posibl a allai gynnwys cynigion i fwrw ymlaen neu ddiwygio'r cyfeiriad polisi.